

Asia: VN/727/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot esitysluonnoksesta

Vammaisfoorumi on 28 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, jonka tarkoituksena on YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan sopimuksen mukaisesti edistää vammaisten ihmisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Vammaisfoorumi edustaa jäsenjärjestöjensä kautta noin 223 000 vammaista ja pitkäaikaissairasta ihmistä.

Vammaisfoorumi ottaa esitettyihin lakiehdotuksiin kantaa perus- ja ihmisoikeuksien, erityisesti YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 27/2016) kansallisen toimeenpanon, näkökulmasta. Sopimus velvoittaa yhteistyöhön vammaisten henkilöiden ja heitä edustavien järjestöjen kanssa kaikissa heitä koskevissa kysymyksissä. Vammaisfoorumi on huolissaan, ettei se ollut nimettynä lausunnonantajana jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen lausuntokierroksella. YK:n vammaissopimuksen velvoitteiden näkökulmasta se olisi ollut välttämätöntä.

Vammaisfoorumi muistuttaa, että aliedustettuna ryhmänä tulisi huomioida myös vammaiset ihmiset, joiden koulutusaste on yleistä koulutusastetta matalampi. Palvelukeskuksen tulee sitoutua myös tämän ryhmän jatkuvan oppimisen tukemiseen. Vammaiset ihmiset ovat heterogeeninen ryhmä ja tuen tarpeet vaihtelevat suuresti. Myös työkyvyttömyyseläkkeellä ja osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevien osaamisen kehittäminen tulee huomioida. Vammaisfoorumi muistuttaa myös yhdenvertaisuuslain mukaisten kohtuullisten mukautusten järjestämisestä vammaisille ihmisille.

Huomiot palvelukeskukselle esitetyistä tehtävistä

Vammaisfoorumi kysyy, miksi palvelukeskuksen tehtäviin ei kuulu työelämän tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen. Vammaiset ihmiset kohtaavat työelämässä syrjintää ja ennakkoluuloja, joihin puuttuminen edistäisi työllistymistä ja vammaisten ihmisten mahdollisuutta osallistua työelämään ja yhteiskuntaan. Vammaisten joukossa on paljon korkeasti koulutettuja henkilöitä, joiden työllistymisen haasteet keskittyvät työnantajien ja työllistymistä edistävien rakenteiden puutteelliseen osaamiseen kohtuullisista mukautuksista, esteettömyydestä ja saavutettavuudesta.

Vammaisfoorumin näkemyksen mukaan palvelukeskuksen tulisi arvioida kriittisesti ja kannustaa alueellisia toimijoita jalkauttamaan yhdenvertaisuutta edistäviä toimintoja työmarkkinoilla.

Huomioon on otettava myös EU:n saavutettavuusdirektiivi, jonka kansallinen toimeenpano on toteutettu lailla digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (306/2019). Palvelukeskuksen tulee edistää omalla toiminnallaan saavutettavuusdirektiivin toteutumista.

Vammaisfoorumi on huolissaan siitä, ettei ammatillisen kuntoutuksen ja työkyvyn edistämisen kehittämistä ole nostettu palvelukeskuksen tehtäviin millään lailla. Koulutuksella on suuri merkitys osana kuntoutusta, esimerkiksi vammautumisen ja sairastumisen kohdatessa. Tehokas ja oikea-aikainen kuntoutus mahdollistaa työssä jatkamisen, mutta puutteellinen tai olematon kuntoutus johtaa usein työttömyyden kautta työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymiseen. Palvelukeskuksen tehtäviin tulisi kuulua työkyvyn ylläpidon ja kuntoutuksen rakenteiden kehittäminen. Vammaisfoorumi muistuttaa Sosiaali- ja terveysministeriön työkykyohjelmasta ja meneillään olevasta kuntoutusuudistuksesta, joissa kummassakin käsitellään koulutusta ja kuntoutusta.

Vammaisfoorumi pitää myönteisenä valtionavustuksen kohdentamista hakevaan toimintaan, jonka avulla voitaisiin edistää vammaisten ihmisten työelämäosallisuutta.

Huomiot palvelukeskukselle esitetystä hallintomallista

Vammaisfoorumi pitää myönteisenä sektori- ja hallintoalat ylittävää lähestymistapaa palvelukeskusta ohjaavan jatkuvan oppimisen ja työllisyyden neuvoston kokoonpanossa. Vammaisfoorumin mielestä vahva koulutuksellinen näkökulma puoltaa palvelukeskuksen sijoittumista Opetushallituksen rakenteeseen.

Vammaisfoorumin mielestä jatkuvan oppimisen ja työllisyyden neuvostossa tulisi olla edustettuna myös työelämän ulkopuolella olevat tahot ja aliedustetut ryhmät. Vammaisfoorumi osallistuu mielellään neuvoston työhön. Tällainen laajempi ja monimuotoisempi yhteistyö auttaisi palvelukeskusta ohjaamaan toimintaansa ja resursseja aliedustettujen ryhmien työllistymisen ja työkyvyn edistämiseen.

Huomiot palvelukeskukselle esitetyistä koulutus- ja osaamispalveluiden rahoitusmuodoista

Ei kommentoitavaa.

Muut huomiot esitysluonnoksesta

Osaamisen kehittäminen on erityisen tärkeää tilanteissa, joissa työntekijän työkyky heikkenee terveydellisistä syistä. Tämä vaatii myös etuusjärjestelmän tarkastelua ja työeläkeyhtiöiden roolin arviointia, sillä heille kuuluu ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteinä uudelleen koulutus. Vammaiset ihmiset muodostavat Suomessa alihyödynnetyn työvoimapotentialin. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen tulisikin arvioida, miten vammaisten työntekijöiden ja työnhakijoiden työssä jatkaminen ja työllistyminen on mahdollista taata. Myös vammaisilla työttömällä työnhakijoilla tulee olla mahdollisuus päivittää omaa osaamistaan alati muuttuvien työmarkkinoiden vaatimuksia vastaavaksi. Palvelukeskuksen tulee varmistua siitä, että osaamisen päivittämisen koulutusmuodot ovat vammaisille ihmisille aidosti saavutettavia ja esteettömiä ja, että vammaisia ihmisiä ohjataan yhdenvertaisesti em. palveluihin.

YK:n vammaissopimuksen artikla 27 mukaan vammaisilla ihmisillä on oikeus uralla etenemiseen. Tästäkin syystä on varmistettava, että erilaiset koulutusohjelmat ovat myös vammaisten ihmisten käytettävissä. Koulutuksella on merkitystä uralla etenemiseen ja palkkatasoon.

Kokko Sari
Vammaisfoorumi ry